

Comentaris a l'informe “Com veu la societat els transgènics?” del Consell Català de la Comunicació Científica

Aquest informe constitueix un clar exemple de biaix i manipulació de la informació per tal de menystenir i difamar les opinions contràries als transgènics i, específicament les persones que donen suport a la ILP:

- es manipula completament el sentit de la ILP, ja que es reconeix que aquesta es refereix als cultius transgènics, però es fa una pirueta argumental per tal d'incloure les aplicacions de l'enginyeria genètica en la producció confinada de medicaments (p.9), i així poder presentar els casos dels hemofílics i diabètics (p.16-19). La ILP sí es refereix als cultius transgènics que produeixen medicaments, i que l'autora anomena “un mètode anomenat *pharming*” (p.9), i en relació als quals hauria estat bé que discutís els informes realitzats per la “Union of Concerned Scientists” i el mateix “National Research Council” dels Estats Units¹.
- les fonts d'informació utilitzades són completament esbiaixades, a mes a mes de força indefinides i insuficients:
 - en el sector de l'agricultura només s'ha contactat amb el sindicat JARC. Molt sorprenentment, l'autora no fa esment en cap moment de que el sindicat pagès (molt) majoritari de Catalunya, Unió de Pagesos, és membre de la Plataforma que dona suport a la ILP; L'informe parla de les possibilitats de coexistència amb l'agricultura ecològica tot dient que “No és que els pagesos que defensen poder plantar els OGM autoritzats rebutgin l'agricultura ecològica. Creuen que tot seria compatible”. Malauradament l'informe no recull la

¹ Andow, D. (ed.). 2004. *A Growing Concern. Protecting the Food Supply in an Era of Pharmaceutical and Industrial Crops*. Union of Concerned Scientists, Cambridge, EEUU.

Wisner, R. 2005. *The Economics of Pharmaceutical Crops*. Union of Concerned Scientists, Cambridge, EEUU.

Committee on the Biological Confinement of Genetically Engineered Organisms. 2004. *Biological Confinement of Genetically Engineered Organisms*. National Academies Press, Washington, EEUU.

opinió dels pagesos ecològics afectats per contaminació de transgènics²,

- es dedica un apartat específic al grup social anomenat “científics”, encara que aquest representa una mínima proporció de la societat. A més, entre els “científics”, només s’han entrevistat aquells que tenen una postura clara a favor dels transgènics o són part interessada en el tema, donat que desenvolupen aquest tipus de varietats. Molt sorprenentment, l’autora no ha contactat, per exemple, amb en Josep Lluís Domingo, de la Universitat Rovira i Virgili, conegut mundialment pels seus treballs científics crítics amb la manca de investigacions sobre toxicologia de les varietats transgèniques,
- encara que l’informe reconeix que ha estat sol·licitat amb motiu de la presentació de la ILP i que dedica un apartat a “La posició dels activistes”, en cap moment s’ha demanat la opinió d’aquests, amb la qual cosa aquest apartat és una simple demostració dels prejudicis de l’autora,
- una meitat de l’apartat dedicat a “El paper dels mitjans” (pp.20-22) es dedica a recollir les opinions d’un periodista concret (José Luis Gallego), (favorables als transgènics), i l’altra a recollir la de diversos científics francesos (també favorables als transgènics). Es desconeix el criteri seguit per escollir aquestes opinions i no d’altres;
- l’informe manipula les dades referents a la superfície cultivada amb varietats transgèniques de panís a Espanya. Es diu que a l’any “2005 es van plantar 100.000 ha de blat de moro Bt..(un 70% més que l’any anterior) Això reflecteix una acceptació entre la pagesia” (p.14), però en cap moment es justifica la procedència d’aquestes xifres. Les dades reals, però, són que aquell any es van plantar 53.225 ha, quantitat menor que les aproximadament 58.219 ha que s’havien plantat l’any 2004. Fins i tot les 79.269 ha plantades a l’any 2008 queden força lluny de les 100.000 de les quals es parla a l’informe. I això, en termes generals, representa un 15-20% de la superfície total cultivada de panís³. Aquesta dada es pot interpretar, si es vol,

² Cipriano, J., J.F. Carrasco, M. Arbós. 2006. *La Imposible Coexistencia / La Coexistència Impossible*. Assemblée Pagesa, Plataforma Transgènica Foral, Greenpeace, Madrid.

³ “Francia veta el transgénico más común en España”. El País, 19 de enero de 2009.
[http:// www.europabio.org/documents/2008%20Cultivation%20chart.pdf](http://www.europabio.org/documents/2008%20Cultivation%20chart.pdf)

com una acceptació entre la pagesia, però com una acceptació, en tot cas, clarament minoritària,

- l'informe manipula les dades en relació a la producció obtinguda amb varietats transgèniques. S'afirma (p.14) que “les collites han estat entre un 10 i un 15% més eficients [amb les varietats transgèniques de panís a Catalunya]”. En canvi, els resultats de 3 anys de cultius de diferents varietats de panís, realitzats per la Generalitat, tant a Lleida com a Girona, no mostren diferències significatives entre les millors varietats, siguin transgèniques o no⁴,
- mereix un comentari especial l'apartat dedicat per l'informe a “La posició dels activistes” (pp.19-20):
 - com ja s'ha dit, l'autora no s'ha pres la molèstia de parlar personalment amb cap d'aquests “activistes”, a diferència del que ha fet amb d'altres grups socials. I és així que no podem saber quina és aquesta “posició dels activistes”, sinó només l'opinió que diferents persones tenen sobre aquesta “posició”,
 - l'apartat comença reproduint una frase de Santiago Grisolia en unes jornades de la “Fundación Antama” (fundació finançada per empreses biotecnològiques): “Los argumentos contra los transgénicos se basan en el desconocimiento”. Sembla la manera lògica i correcta de començar un apartat sobre “La posició dels activistes” en un informe esbiaixat i demagògic com aquest,
 - l'autora ha de recórrer així a fonts tan directes com “segons l'experiència pròpia i els actors que intervenen”, i en base amb aquestes fonts tan rigoroses es recrea en qualificatius cap als “activistes”, sense aportar dades que permetin justificar-los:
 - “no fan servir uns arguments analítics o rigorosos”,
 - “no escolten, ni generen debat”,
 - “els activistes estan en la fase arguments *versus* pancartes”,
 - es critica la postura adoptada per la Plataforma Som lo que Sembrem a les jornades organitzades per la Fundació Món Rural a l'any 2008, però no es diu que la raó d'aquesta postura va ser el total desequilibri en favor de les posicions pro-transgènics a les

⁴ Anón. 2008. Varietats de blat de moro per la campanya 2008. *Dossier Tècnic* 27, pp. 6-7. Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural, Generalitat de Catalunya, Barcelona.

- ponències invitades per la organització (una fundació en bona part pagada amb diners públics),
- aproximadament la meitat de l'apartat es dedica a reproduir un fragment d'un article aparegut a una publicació periòdica en el que només es recull l'opinió dels autors de l'article (contrària als "activistes antitransgènics", com no podia ser d'altra manera en aquest informe) així com l'experiència d'uns científics interessats en el desenvolupament de varietats transgèniques

 - també mereix un comentari especial l'apartat que porta per títol "La percepció i l'opinió pública" (pp. 22-26):
 - és un apartat molt sorprenent pel seu contingut heterogeni i dispers. Darrera una introducció ocupada per fragments d'un treball de "Espeitx (2005)" (sic)⁵, hi ha uns comentaris als resultats del Eurobaròmetre 2005, un subapartat dedicat al referèndum suís sobre biotecnologia de 1998, i un altre al referèndum de l'any 2002 de l'estat d'Oregon (Estats Units) sobre etiquetatge. Es desconeix el criteri seguit per incloure aquests dos darrers subapartats, i no d'altres casos.
 - Sorpren l'absència de referències al treball realitzat per investigadors de la Universitat Autònoma de Barcelona, dins el projecte europeu "Do European Consumers Buy GM Foods?", i aparegut a finals de l'any 2008⁶, que aporta molta més informació rellevant per aquest apartat de la que es pot trobar a l'informe del C4,
 - l'apartat comença amb dos paràgrafs copiats (malament) de "Espeitx (2005)". El tercer paràgraf (p.23) ja es permet dir que "del nostre estudi podem percebre que la ciutadania es debat perplexa, i farta moltes vegades, entre l'excés de grups activistes antitransgènics i la moderació dels científics". Certament, no és d'aquest informe d'on es pot extreure aquesta conclusió (i per tant, no es pot justificar la seva inclusió en el Resum Executiu), i encara menys quan en aquest punt de l'informe encara no s'ha discutit cap

⁵ cita incorrecta, que en la Bibliografia es presenta com a "Espeitx et al. (2005)" i que, en realitat, correspon a Espeitx i Cáceres (2005).

⁶ Di Masso, M., L. Lemkow. 2008. *Do european consumers buy GM foods?*. Final Report, Chapter 14, Spain. European Commission: Framework 6. Project No.518435. King's College, Londres. <http://www.kcl.ac.uk/consumerchoice>

dada sobre la percepció de l'opinió pública, excepte la d'uns individus/grups molt concrets,

- l'informe ofereix unes poques dades, però escollides intencionadament, sobre l'Eurobaròmetre 2005. Sorpren també que no s'utilitzin les dades de les enquestes del "Centro de Investigaciones Sociológicas" (CIS) o les d'Eroski, que es recullen al esmentat treball de Di Masso i Lemkow (2008):
 - una de les conclusions de l'Eurobaròmetre de l'any 2005 va ser que "la percepció generalitzada dels aliments MG és que no són útils, són moralment inacceptables i un risc per la societat"⁷. Aquesta idea sembla no merèixer ser ressaltada amb negreta a l'apartat de l'informe del C4, i tampoc aparèixer al seu Resum Executiu,
 - l'informe del C4 tampoc recull, en cap lloc, el resultat d'aquest Eurobaròmetre que diu que en cap país arriba al 50% el nombre d'enquestats que pensen que s'ha d'encoratjar el desenvolupament del cultius MG i que aquesta proporció a Espanya és només del 34%⁸,
 - l'informe tampoc recull el fet de que el suport als transgènics ha disminuït a Europa des del 2002, en alguns casos, entre ells el d'Espanya, a nivells inferiors al que tenien al 1996⁹
 - no haver considerat les dades recollides al treball de Di Masso i Lemkow (2008) ha evitat a l'autora dir que segons les enquestes del CIS, l'antipatia per l'ús de tècniques d'enginyeria genètica en agricultura i alimentació ha augmentat a Espanya amb el temps arribant a un 59% en 2003; que un 73% dels enquestats considera aquestes tècniques perilloses per la gent i pel medi; i que segons les enquestes d'Eroski el nivell de confiança en els aliments MG és de només un 3'8/10 al 2007,
 - l'informe vol fer creure que "l'opinió pública no es correspon necessàriament amb les iniciatives ciutadanes" (p.7, Resum Executiu), quan totes les dades de les enquestes mostren

⁷ Gaskell, G. et al. 2006. *Europeans and Biotechnology in 2005: Patterns and Trends*. Eurobarometer 64.3. Directorate-General for Research, European Commission. p.4.

⁸ Gaskell et al. 2006. p.19.

⁹ Gaskell et al. 2006. p.21.

clarament que l'opinió pública s'oposa clarament als cultius transgènics, com s'ha dit abans.

- la referència al referèndum suís de 1998 (repetida al Resum Executiu) és especialment sorprenent perquè en cap moment es parla del celebrat a l'any 2005, resultat del qual és l'actual moratòria en la producció comercial de cultius transgènics en aquest país, molt a pesar de que l'informe vulgui fer creure que “a Suïssa...es poden emprar les seves aplicacions [de la biotecnologia]” (p.25)

L'informe adopta una doble moral en relació a les opinions que els diferents grups socials “expressen” (o l'informe diu que expressen). Mentre que les opinions dels anomenats “activistes” són sempre menyspreades o criticades, les opinions d'altres sectors, si són favorables a les varietats transgèniques o contràries als “activistes antitransgènics”, no només són recollides sense cap comentari, sinó que sovint són traslladades al Resum Executiu sense cap recança:

- un comentari tan demagògic com el que s'atribueix als “científics” en el sentit de que “la despesa [en estudis per tal que els transgènic puguin passar les normatives comunitàries] és tan considerable, atès que cal començar les proves de zero en cada ocasió, que és un cinisme no dedicar-ho a hospitals o a altres projectes d'ajuda al Tercer Món, per exemple” (p.13), no sembla merèixer cap comentari per part de l'autora,
- “Entorn el 90% dels pagesos de Catalunya estan a favor de les llavors transgèniques” és una afirmació recollida al Resum Executiu (p.6) que a la pàgina 14 es recull com a “Segons les fonts consultades, entorn el 90% dels pagesos de Catalunya estan a favor de les llavors transgèniques”. En qualsevol cas, l'autora no proporciona cap dada per substantiar aquesta afirmació,
- “els pagesos es pregunten qui subvenciona els activistes” (p.6),
 - “[els pagesos afirmen] que si s'hagués d'aplicar el *principi de precaució* caldria tancar les farmàcies” (p.15)

L'informe parteix de la idea preconcebuda de que el debat sobre els transgènics i la postura contrària a aquests és resultat d'una manca d'alfabetització o de coneixements científics o d'una comprensió errònia d'aquesta tecnologia. És el que

s'ha anomenat model de "alfabetització científica" o del "dèficit"¹⁰. Segons l'autora, aquest "dèficit" inclou també a "molts professors de biologia [que], per edat, no tenen coneixements suficients sobre la biotecnologia" (p.8). Aquest model s'ha demostrat fals i allunyat de la realitat social¹¹. Molts estudis plantegen que el camí endavant en el debat sobre els transgènics ha de passar d'una avaluació purament científica a una avaluació socialment més sòlida, en la qual les qüestions socials siguin tingudes en compte d'una manera més sensible¹².

L'apartat de "Conclusions" de l'informe (pp. 26-29) torna a ser una col·lecció de llargs paràgrafs extrets d'altres fonts, com Espeitx i Cáceres (2005), el parlament britànic, FAO,...així com les conclusions d'unes jornades celebrades a Barcelona. Cal preguntar-se si per repetir aquestes conclusions calia tot un "nou" informe.

El "Resum executiu" és també bàsicament una col·lecció de frases ja ressenyades al text principal i obtingudes de diferents fonts, algunes de les quals no tenen res a veure amb el tema de l'informe, i d'altres semblen excuses, o senzillament són falses:

- l'informe adopta les conclusions de les anomenades "Jornades de Santa Llúcia, recollides "per millorar la imatge dels organismes transgènics entre la ciutadania" (p.10). Es reconeix així, per tant, que aquestes conclusions no pretenen millorar la informació de la ciutadania sobre el tema, sinó donar suport als transgènics,
- "hi ha científics crítics amb la quantitat de controls que supera qualsevol varietat o nou organisme per ser implantat a la Unió Europea. Argumenten que la despesa és tan considerable, atès que cal començar les proves de

¹⁰ Levidow, L., S. Carr. 1997. How biotechnology regulation sets a risk/ethics boundary. *Agriculture and Human Values*, 14: 29-43.

Levidow, L., C. Marris. 2001. Science and governance in Europe: lessons from the case of agricultural biotechnology. *Science and Public Policy*, 28(5): 345-360.

Levidow, L. 2007. European public participation as risk governance: enhancing democratic accountability for agbiotech policy. *East Asian Science, Technology and Society: an International Journal*, 1: 19-51.

Devos, Y. et al. 2008. Ethics in the societal debate on genetically modified organisms: a (re)quest for sense and sensibility. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 21: 29-61.

¹¹ "Poll finds europeans mistrust state and science". *InterPress Services*, Brusel·les, 6 d'octubre de 1997. <http://europa.eu.int/comm/research/press/2001/pr0612en.html>.

Gaskell, G. et al. 2004. GM foods and the misperception of risk perception. *Risk Analysis*, 24(1): 185-194.

Espeitx, E., J.J. Cáceres. 2005. Opinión pública y representaciones sociales en torno a los alimentos transgénicos. *Revista Internacional de Sociología*, 40: 207-228.

Merdji, M., Debucquet, G. 2005. Opinión pública y alimentos transgénicos. Un análisis sociológico desde la experiencia francesa. *Revista Internacional de Sociología*, 40: 249-259.

Schläpfer, F. 2007. *An analysis of the Swiss vote on the use of genetically modified crops*. Working Paper No.0717. Socioeconomic Institute, University of Zurich.

Devos et al., 2008.

Bingham, N. 2008. Slowing things down: lessons from the GM controversy. *Geoforum*, 39: 111-122.

¹² Levidow i Marris. 2001.

Devos, et al. 2008.

zero en cada ocasió, que és un cinisme no dedicar-ho a hospitals o a altres projectes d'ajuda al Tercer Món, per exemple" (p.6),

- "Tot i que les llavors modificades són més cares, l'estalvi en adobs... els surt a compte" (p.6),
- "segons els científics (sic), els OGM són més segurs que molts altres productes que hi ha al mercat" (p.8),

És molt indicadora dels prejudicis de l'autora la construcció de la frase del "Resum executiu" que diu "Nombrosos estudis d'inversions milionàries s'encarreguen de *validar la innocuïtat* d'aquest productes [els cultius OGM]" (p.6) (èmfasi introduït).

L'informe dona una imatge totalment negativa i esbiaixada de les persones que anomena "activistes antitransgènics" i de la campanya desenvolupada en favor de la ILP, encara que, com s'ha dit, l'autora no ha parlat amb cap d'aquestes persones:

- sembla que les xerrades i debats desenvolupades hagin estat envoltades d'un clima de violència permanent:
- "Moltes vegades, en els debats públics en què participen promotors o persones que donen suport a la iniciativa de declarar Catalunya lliure de transgènics hi ha persones afectades per malalties genètiques, o familiars d'afectats, que s'hi encaren, fet que condueix a discussions difícils" (p.9),
 - "mantenir el debat encès no és possiblement la millor manera de defensar una postura" (p.19),
 - "hi ha sessions en què es presenten, llegeixen un manifest gairebé contra tothom dels presents i marxen, generant un ambient amb molta tensió" (p.19)
 - "és greu que de vegades aquests grups siguin virulents" (p.20)
- l'autora no té cap recança en recollir adjectius despectius dels anomenats "activistes antitransgènics", ja siguin de collita pròpia o de terceres persones:
 - "els pagesos es pregunten qui subvenciona els activistes" (p.6),
 - "Els activistes o desconeixen o desinformen deliberadament" (p.7),
 - "la ingenuïtat dels activistes antitransgènics" (p.9),
 - "...els activistes antitransgènics, que fan servir arguments poc analítics i poc rigorosos" (p.12),
 - "En ocasions defensen els seus sentiments i idees de forma fins i tot violenta" (p.12),
 - "... "aquests ecologistes de ciutat"..." (p.15),

- “ els pagesos estan avorrits dels falsos ecologistes. Es pregunten d'on surten els activistes, qui els subvenciona” (p.15),
- “Los argumentos contra los transgénicos se basan en el desconocimiento” (p.19),
- “Els científics que poden els diuen que cal ser ecologista de cap i no de cor. I que el fi, salvar la Terra, no justifica els mitjans, declarar Catalunya lliure de transgènics” (p.20),
- “és greu que de vegades aquests grups siguin virulents” (p.20),
- “la ciutadania es debat perplexa, i farta moltes vegades, entre l'excés de grups activistes antitransgènics i la moderació dels científics” (p.23)

L'informe sovint fa afirmacions sense cap justificació o base. Molts d'aquests comentaris, a mes a mes, no tenen cap relació amb l'objectiu de l'informe (“la percepció pública de la biotecnologia”) i massa sovint s'endinsen al camp de la demagògia:

- “Les veus dels científics i dels afectats són, potser, les que menys arriben a l'opinió pública. En canvi, la ‘informació’ dels activistes i de la premsa sí que arriba de manera força eficient al conjunt de la societat” (p.10) (cal preguntar-se perquè l'informe posa cometes a la paraula “informació” quan parla de la “ ‘informació’ dels activistes”),
- “Creiem que els estudis que poden fer [persones vinculades amb la indústria són vàlids, en tot cas, més argumentats i científics que la majoria dels estudis dels activistes” (p.11),
- “...qualsevol vegetal cultivat deixat créixer espontàniament, en poques generacions, essent generosa, tindrà un aspecte poc ufanós i un port esllanguit” (p.11),
- “...els cultius han deixat de ser ‘naturals’ i utilitzables diverses generacions. Els pagesos...han de comprar igualment llavors que tenen el *vigor dels híbrids* i ofereixen produccions de dues a tres vegades superiors” (p.12 i p.15)),
- “en el cas dels transgènics hi ha pràcticament unanimitat entre els científics... La major part de la comunitat científica està d'acord que tant la recerca com la regulació sobre els transgènics fa segura la utilització d'aquests organismes” (p.12),
- “molts ciutadans, en aspectes ambientals, només s'oposen als transgènics no a l'augment de residus o a l'ús de pesticides” (p.12),

- “A l’IRTA han comparat la producció en camps veïns... I el transgènic ha resultat ser el més productiu” (p.14)
- “els pagesos es pregunten qui subvenciona els activistes” (p.6)
- “[els agricultors] també es pregunten a qui beneficia el moviment europeu antitransgènics” (p.15)
- “Així el moviment antitransgènics beneficia, potser sense saber-ho, les multinacionals, la pedra de la seva sabata” (p.15)
- “[els pagesos afirmen] que si s’hagués d’aplicar el *principi de precaució* caldria tancar les farmàcies” (p.15)

D’altra banda, l’informe està pèssimament redactat i organitzat, de manera que moltes vegades és difícil saber si el que es llegeix ha estat escrit per l’autora, o bé és la opinió d’una tercera persona, o bé és una transcripció d’un altre document.